

דוד בן גוריון (1886-1973)

דוד בן-גוריון (גרין) הידוע בכינוי "הזקן", היה ראש ההנהגה של "המדינה שבדרך", המוביל והדוחף להקמת מדינת ישראל, "אדריכל המדינה", הכריז על הקמתה, ולאחר שקמה הנהיגה כ-15 שנים. כיהן כראש הממשלה ושר הביטחון הראשון של מדינת ישראל והיה מראשי המנהיגים של תנועת העבודה הציונית.

תחילת דרכו

דוד יוסף גרין נולד ב-16 באוקטובר 1886, י"ז בתשרי תרמ"ז, לשיינדל ואביגדור גרין, בעיירה פלונסק שבפולין. למד ב"חדר" מסורתי, ואחר כך ב"חדר" מודרני שהקים אביו, שהיה מראשוני החברים בתנועת "חובבי ציון". בגיל 11 התייתם מאמו. בעידודו של אביו, הקים בשנת 1900 יחד עם חבריו את אגודת "עזרא", שהכשירה את חבריה לקראת עלייה לארץ ישראל ושמה לעצמה מטרה להחיות את השפה העברית. ב-1904 עבר לוורשה, (פולין) ובה התפרנס מהוראה והצטרף לחוגים ציוניים. וב-1906 עלה לארץ ישראל. שנים אחר כך אמר כי היה זה היום הגדול בחייו, ששני לו היה יום שחרור הר הבית במלחמת ששת הימים.

החיים בארץ ישראל

בשנותיו הראשונות בארץ ישראל עבד בעבודה חקלאית במושבות שונות. בסג'רה אירגן לראשונה שמירה עברית. הוא הצטרף למפלגה הציונית-סוציאליסטית "פועלי ציון", וב-1907 במושב השני של ועידת פועלי ציון הצליח להוסיף למצע את הסעיף: "המפלגה שואפת לעצמאות מדינית לעם היהודי בארץ הזאת". בן-גוריון נבחר להיות בין עורכי העיתון "האחדות", ביטאונה של מפלגת "פועלי ציון". על מאמרו השני בעיתון חתם בשמו החדש "בן-גוריון", על שם יוסף בן-גוריון, מראשי היישוב היהודי בירושלים בימי המרד הגדול ברומאים. בשנת 1911 נסע לסלוניקי, שם למד טורקית, ובשנת 1912 נסע לקושטא ללמוד משפטים, במטרה לייצג אחר כך את היהודים בארץ-ישראל במערכת השלטון הטורקי. בזמן מלחמת העולם הראשונה, בעת ששהה בן-גוריון בארץ, האשימו הטורקים אותו ואת חברו יצחק בן צבי בפעילות ציונית וגירשו אותם למצרים. ב-1915 הגיעו השניים לארצות הברית, והמשיכו שם בפעילות ציונית, שבמסגרתה הקימו את תנועת "החלוץ". בניו יורק פגש בן-גוריון בפולה מונבז. לאחר היכרות קצרה, נישאו השניים ב-1917. במהלך השנים נולדו להם שלושה ילדים: גאולה, עמוס ורננה. ב-1918 הגיע כחבר גדוד 39 של קלעי המלך בצבא הבריטי למצרים ומשם לארץ ישראל.

הקריירה המדינית

ב-1919 הקים בן-גוריון יחד עם ברל כצנלסון את מפלגת אחדות העבודה. בראשית שנות ה-20 הפך בן-גוריון להיות מהמנהיגים הבולטים של היישוב. הוא נמנה עם מקימי ההסתדרות הכללית, והיה המזכיר הכללי שלה במשך 15 שנה. הוא פעל למען איחודן של מפלגות הפועלים, והצליח כאשר ב-1930 התאחדו מפלגות אחדות העבודה והפועל הצעיר והקימו את מפלגת פועלי ארץ ישראל (מפא"י), שבן-גוריון נבחר למנהיגה. בשנת 1935 נבחר בן-גוריון ליושב ראש הנהלת הסוכנות היהודית, שהייתה הגוף המרכזי בניהול היישוב היהודי בארץ. בשנת 1939, כתגובה על מדיניות הספר הלבן של ההשלטון הבריטי, שהגבילה מאוד עליית יהודים לארץ ישראל ורכישת קרקעות על ידי יהודים, הכריז בן-גוריון על מאבק בבריטים, שכלל העפלה והקמת נקודות התיישבות גם במקומות האסורים על פי החוק הבריטי. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה תמך בן-גוריון בהתנדבות יהודים לצבא הבריטי הנלחם בנאצים, אך מבלי לזנוח את התנגדותו למדיניות "הספר הלבן".

בן-גוריון הוביל את מאבק מוסדות היישוב היהודי למען קבלת תוכנית החלוקה על ידי האו"ם -המלצת ועדת אונסקופ והחלטת העצרת הכללית ב-כ"ט בנובמבר 1947 על חלוקת ארץ ישראל לשתי מדינות – יהודית וערבית.

הקמת המדינה

ב-14 במאי 1948, ה' באייר תש"ח, הקריא דוד בן-גוריון את "מגילת העצמאות", שאותה עיצב בנוסחה הסופי, בטקס ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, שנערך בתל אביב, והיה ראשון החותמים עליה. בן-גוריון התמנה לראש הממשלה ולשר הביטחון בממשלה הזמנית של המדינה החדשה, ולאחר הבחירות לכנסת הראשונה המשיך לכהן בתפקידים אלה. הוא שימש בתפקידים אלה בשתי כהונות 1948-1953 ו 1954-1963. ימים ספורים לאחר הקמת המדינה נתן בן-גוריון את הפקודה להקמת צה"ל. כראש הממשלה ושר הביטחון ניהל את המערכה במשך כל תקופת מלחמת העצמאות.

בן גוריון ראה בהקמת צה"ל את המפעל החשוב ביותר עם הקמת המדינה. הוא ייעד לו תפקידים חברתיים ואף אזרחיים לימי מצוקה. הוא החשיב מאוד את היותו כור היתוך לדור. אחת מהחלטותיו השנויות במחלוקת היתה ההחלטה על פעולת תקיפה בעניין ספינת הנשק של האצ"ל, ה"אלטלנה", ובפרט הפגזתה בחוף תל אביב – בן-גוריון הורה לעצור את הספינה בכל מחיר, והוחלט להפגיזה. ב-7 בדצמבר 1953 התפטר בן-גוריון מראשות הממשלה, ומשה שרת תפס את מקומו כראש ממשלת ישראל. בתקופה זו עבר להתגורר בקיבוץ שדה בוקר מתוך אידיאולוגיה של הפרחת השממה ויישוב הנגב. ב-21 בפברואר 1955 חזר בן-גוריון לממשלה, לתפקיד שר הביטחון בממשלתו של משה שרת. בוויכוח בין שרת לבן גוריון במהלך ישיבת ממשלה, בעניין השפעת האו"ם על החלטות ממשלת ישראל, טבע את הביטוי "או"ם שמום!", כאות זלזול בארגון האומות המאוחדות. אחרי בחירות יולי 1955 שב בן גוריון לכהן כראש ממשלה ושר ביטחון של מדינת ישראל. במהלך כהונתו זו ניהל את מבצע קדש (1956).

ב-16 ביוני 1963, התפטר בן-גוריון בשנית מראשות הממשלה, אולם המשיך לכהן כחבר כנסת. עקב סכסוכים פנימיים בתוך מפא"י גורשו בן גוריון ותומכיו מהמפלגה, והקימו מפלגה חדשה- "רשימת פועלי ישראל" (רפ"י). בבחירות לכנסת השישית זכתה רפ"י בעשרה מושבים. ב-1968 התאחדו רפ"י, מפא"י ואחדות העבודה למפלגה משותפת – מפלגת העבודה. בן-גוריון סירב להצטרף לצעד זה, ונותר בכנסת כסיעת יחיד. בבחירות לכנסת ב-1969 עמד בראש הרשימה הממלכתית, שזכתה בארבעה מושבים.

חיי הפרטיים

ב-1970 פרש מהכנסת ומפעילות פוליטית, ואת שארית חייו הקדיש לכתיבת זיכרונותיו. פילוסופיה ובמיוחד פילוסופיה יוונית ובודהיזם, היו לו למוקד התעניינות מרכזי; זאת לצד אהבתו לתנ"ך. בשנת 1962 קיבל בן-גוריון מן הטכניון בחיפה תואר כבוד של "דוקטור לאדריכלות" על בניית המדינה. בשנת 1968 סירב לקבל את פרס ישראל שהוצע לו, בנימוק שלא מגיע לו פרס בעד מילוי חובתו לארצו. בן-גוריון נהג לעסוק בפעילות גופנית מדי יום ביומו. הפעילות הגופנית העיקרית שלו היתה צעידה. הוא הקפיד שלא להחמיץ את הצעידות היומיות שלו ואף נהג לנחש לערוך "ישיבות עבודה" עם עמיתיו בעת שצעד. הוא גם נהג לעשות עמידות ראש מתוך אמונה כי בתנוחה זו מוגבר זרימת החמצן לגוף ובעיקר למוח. תנוחת העמידה על הראש מזוהה עימו עד היום.

על חיבוריו במהלך השנים זכה בן-גוריון פעמיים בפרס ביאליק לחכמת ישראל, ב-1951 וב-1971. דוד בן-גוריון נפטר ב-1 בדצמבר 1973 (ו' בכסלו תשל"ד) בגיל 87. קברם המשותף של דוד ופולה בן-גוריון (שנפטרה ב-1968) נמצא במדרשת בן-גוריון, מול בקעת צין. בן-גוריון ביקש כי לא יינשאו הספדים על קברו ולא יירו מטחי כבוד בטקס הלוויה.

יום פטירתו, נקבע בחוק כיום זיכרון ממלכתי.

על שמו של בן-גוריון נקראו קריית הממשלה בירושלים, נמל התעופה בן-גוריון בלוד, אוניברסיטת בן-גוריון בבאר שבע, מדרשת בן-גוריון, רחובות, שכונות ובתי ספר בערים רבות בישראל ועוד.